

Forum för Giftfri miljö 2011

Skydda barnen bättre

Rapport från Kemikalieinspektionens konferens i Stockholm den 17 november 2011

Foto: Tommy Jansson

Kemikalieinspektionens generaldirektör Nina Cromnier intervjuas av moderator Elisif Elvinsdotter.

Innehåll

Inledning	3
Var är vi och vart är vi på väg?	4
En giftfri värld för barnen – är det möjligt?.....	6
Bygg skolor och hem utan farliga ämnen	6
Låt barnen leka giftfritt	7
Kosmetika och hygienprodukter utan risk för allergi	9
Kläder utan giftiga kemikalier	11
Barnmat utan rester av farliga ämnen	12
Forskning och lagstiftning för barns giftfria vardag	14
Och vad säger regeringen?	16
Kloka tankar från panelen.....	17
Alla goda krafter behövs på vägen framåt	19

Inledning

Vi vuxna behöver bli bättre på att skydda våra barn från hälsofarliga ämnen i vardagen och skapa en god miljö och hälsa för kommande generationer. Men för att nå dit krävs kraftfulla åtgärder från många aktörer – myndigheter, forskare, producenter, konsumenter med flera – som tillsammans behöver tydliggöra problemen och hitta lösningarna för barnens bästa.

Temat för Kemikalieinspektionens Forum för Giftfri miljö 2011 var därför Skydda barnen bättre. Konferensen ingår i regeringsuppdraget att ta fram en handlingsplan för en giftfri vardag. Konferensen, som samlade fler än 300 deltagare, ägde rum i Stockholm den 17 november 2011. Moderator under dagen var Elisif Elvinsdotter.

Detta är en sammanfattande beskrivning av innehållet på konferensen.
För mer information se www.kemikalieinspektionen.se

Foto: Tommy Jansson

Konferensen Forum för Giftfri miljö hölls för andra året i rad och lockade över 300 besökare med intresse för frågor som rör kemikalier och hur de påverkar barn.

Var är vi och vart är vi på väg?

Konferensen inleddes med en beskrivning av nuläget, handlingsplanen för en giftfri vardag och en framtidsspaning.

Roligt men tungrott

Åke Bergman, professor vid Stockholms universitet och initiativtagare till International Panel Chemical Pollution (IPCP), konstaterade att det är kul att kemikaliefrågor numera diskuteras allt mer; kanske har hans egen medverkan i Stefan Jarls film *Underkastelsen* bidragit till det? Han betonade att det är viktigt att filmen är sakligt rätt och ingen har lyckats hitta något sakfel.

Foto: Tommy Jansson

Åke Bergman, Stockholms universitet.

Foto: Tommy Jansson

Jan Hammar, Kemikalieinspektionen.

När det gäller barn och kemikalier är det mest oroväckande och alarmerande, enligt Åke Bergman, exponering under och efter foster tiden samt överföring av ämnen via moderkakan. Främmande ämnen transporteras över till barnet som ständigt är utsatt för exponering. Reproduktionen är det mest känsliga skedet i livet – slår man ut den hotas faktiskt artens överlevnad.

Tyvärr är det hela tungrott rent politiskt, vilket gör att arbetet går väldigt långsamt. Försiktighetsprincipen har inte riktigt slagit rot i kemikaliebedömningarna.

En utmaning att komma ifatt

Jan Hammar från Kemikalieinspektionen presenterade myndighetens arbete med en handlingsplan för en giftfri vardag.

Handlingsplanen har fokus på barn och människans fortplantning och utmynnar i följande förslag på åtgärder:

- Utveckla EU:s lagstiftning
- Öka tillsynen av farliga ämnen i varor
- Föra en dialog med näringslivet
- Samarbeta internationellt
- Stärka lagens skydd av barn

Enligt Jan Hammar är det en stor utmaning att komma ifatt på kemikalieområdet. För vissa kemiska ämnen finns visserligen både kunskap och kända problem, men för ett stort antal ämnen saknas fortfarande kunskap om ämnens miljö- och hälsoegenskaper.

Erik Herngren, Kairos Future.

Foto: Tommy Jansson

Den irrationella möjligheten

Erik Herngren från Kairos Future bidrog med en framtidsspaning. Han konstaterade att många seriösa storföretag tar miljöfrågan på allvar och att allt fler företag vill göra rätt – inte minst tack vare ett starkt konsumenttryck. Därtill har företagen ofta etiska riktlinjer av olika slag. Samtidigt vet vi att leverantörskedjorna är både komplexa och globala, vilket gör det svårt att kontrollera att regler och riktlinjer följs.

Samtidigt blir vi människor allt mer individuella, konstaterade Erik Herngren. Vi vill kunna zappa mellan olika livsstilar parallellt och homo zappiens (den zappande människan) är faktiskt ganska irrationell. Ska man påverka människors beteende räcker det alltså inte att bara vädja till människors rationalitet. Lägg till detta att konsumtion i dag drivs av begär i stället för grundläggande behov, och begär är svårare att hantera eftersom de är oändliga medan behoven är måttliga.

Men trots att vi blir allt mer irrationella söker vi samtidigt efter trygghet. Vi vill må bättre än bra och vi vill veta att vi väljer rätt. Detta gäller den giftfria vardagen, likväl som andra delar av livet. Därför gäller det att få människor att känna att de själva kan få välja sin trygghet. Ett exempel kan kanske vara appar på telefonen som beslutsstöd när man handlar? Därmed kombinerar vi individualismen med kollektivets trygghet – jaget med laget. Det viktiga är att vi ser det irrationella som en möjlighet, inte som ett problem.

Foto: Matton/Mikael Gustafsson/Johnérs bildbyrå

En giftfri värld för barnen – är det möjligt?

Under dagen fördes ett antal samtal i seminarieform om hur olika aktörer i samhället kan bidra för att skapa en mer giftfri miljö. I samtalen, som inleddes av några inbjudna gäster, deltog företrädare för organisationer, näringsliv, forskarvärld och ett antal myndigheter. Här följer en sammanfattning av samtalen.

Foto: Emma Snöbohm

Bygg skolor och hem utan farliga ämnen

Byggprodukter och inredning används i stor mängd och finns inbyggda i samhället under lång tid. Riskerna med farliga ämnen i inomhusmiljön uppmärksammas allt mer. Vilka farliga kemikalier har forskarna funnit i våra byggnader? Hur ser regelverket ut? Behövs det nya regler för att minska riskerna för människors hälsa?

Om detta samtalade bland annat **Cynthia de Wit** från ITM Stockholms universitet, **Sara Giselsson** från Boverket och **Ola Wik** från Statens geotekniska institut. Moderator under samtalet var **Erik Gravenfors** från Kemikalieinspektionen.

Cynthia de Wit forskar kring bromerade flamskyddsmedel i inomhusmiljön. Problemet med dessa ämnen är att de är halvflyktiga och därför fastnar i bland annat damm – och eftersom barn gärna kryper omkring på golvet och stoppar saker i munnen är de särskilt utsatta. Studier från USA visar att 80 procent av de flamskyddsmedel som småbarn får i sig härstammar från damm; tidigare trodde forskarna att bröstmjölken stod för en större del. Flamskyddsmedel finns dessutom i bland annat möbler, mattor och elektroniska apparater i hemmet.

Kemikalier i hem och byggnader regleras både nationellt och på EU-nivå, vilket **Sara Giselsson** redogjorde för. Bland annat har det kommit en ny byggproduktförordning, CPR, som förhoppningsvis kommer att leda till större enhetlighet, vilket i sin tur kan minska handelshindren. När det gäller barn betonade Sara Giselsson att vi alltid måste förutsätta att barn faktiskt vistas i alla slags byggnader – inte bara i skolor och hem. Därför måste självklart kraven för alla byggnader vara lika.

Foto: Tommy Jansson

Erik Gravenfors och Sara Giselsson vid seminariet om hur man ska bygga skolor och hem utan farliga ämnen.

En fråga till seminariedeltagarna om huruvida man helst ser fler bindande regler eller frivilliga, marknadsstyrda system visade att en majoritet gärna såg fler regleringar samtidigt som flera åhörare gav uttryck för att de frivilliga systemen fyller en viktig roll och att de underlättar för branschen att arbeta proaktivt med att minska riskerna med kemikalier i byggmaterial.

Foto: Matton

Låt barnen leka giffritt

År 2005 importerades ca 40 000 ton leksaker, vilket motsvarar ungefär 30 kg leksaker per barn och år. När leksaker kontrolleras hittar myndigheterna alltför ofta farliga ämnen i leksakerna, bland annat ftalater – en grupp ämnen som kan påverka hormonsystemet. Vad kan företag, myndigheter, forskare och intresseorganisationer göra för att leksaker ska bli fria från giftiga ämnen?

Om detta samtalade bland annat **Christina Jönsson**, **Elisabeth Olsson** och **Stefan Posner** från Swerea IVF samt **Peter Trillingsgaard** från Lego. Moderatorer under samtalet var **Christina Larsson** och **Karin Alkell** från Kemikalieinspektionen.

Christina Jönsson, Elisabeth Olsson och Stefan Posner från Swerea presenterade resultatet av en sökning bland miljontals medicinska och kemiska artiklar som handlar om förekomsten av farliga ämnen i leksaker. Med farliga ämnen menas här ämnen som regleras i bland annat leksaksdirektivet, Reach och RoHS men även ämnen som klassificeras som allergiframkallande eller uppfyller definitionen av särskilt farligt ämne (SVHC). Huvudsakligen har man hittat sådana ämnen i leksaker av plast och gummi. Sökningen visade att både tungmetaller och ftalater ofta nämns men även färgämnen med farliga egenskaper påträffades frekvent. Dessutom förekommer allergiframkallande doftämnen i leksaker.

Peter Trillingsgaard från Lego berättade hur företaget arbetar för att minimera riskerna och följa gällande regler. Man har bland annat utrett sin kemikalieanvändning, vilket ledde till att fler än 100 substanser togs bort; kvar finns 881 ämnen som framför allt används för att framställa plastmaterial och dekorationsfärger.

Lego har bedömt såväl faror som risker med ämnena och man är noga med att betona att producenterna är ansvariga för samtliga risker – inte bara dem som reglerats i lagstiftningen. En svårighet i detta arbete har legat i att knyta till sig expertis som både har kompetens inom såväl kemi som toxikologi och som samtidigt har förståelse för processer i industrin.

Peter Trillingsgaard menade att industrin behöver en helhetsbild över alla material man använder; det går inte att skapa ett säkert system genom att titta på ett ämne i taget. Lego har nu byggt upp stor kunskap om sina material, vilket gör att man har ett slags bank av ”positivlistade” ämnen som kan användas till artiklar för barn. Även andra större företag har sammanställt material som är lämpliga för barn, och idealet vore att insamlad kunskap kunde göras tillgänglig för alla tillverkare, för att få bort farliga ämnen från leksakerna. Där är vi dock inte ännu, konstaterade Peter Trillingsgaard.

Sammanfattningsvis står det klart att barn utsätts för farliga kemiska ämnen som finns i leksakerna och som tyvärr många gånger är okända för importören. Det är positivt att ett leksaksföretag som Lego visar att det går att ha kontroll över innehållet i leksakerna och det är den vägen övriga företag måste följa. Det nya leksaksdirektivet innebär att tillverkaren måste ha full kontroll på vilka kemikalier som används under hela tillverkningsprocessen för att kunna göra en kemikaliesäkerhetsbedömning. Därmed har leksaker möjlighet att bli den ur kemikalieperspektiv säkraste varugruppen på marknaden.

Foto: Tommy Jansson

Foto: Tommy Jansson

Vid diskussionen om kosmetika och hygienprodukter kom deltagarna fram till fem punkter som behöver förbättras. Tydligare märkning och förbud för farliga ämnen var två av dem.

Foto: Emma Snöbohm

Kosmetika och hygienprodukter utan risk för allergi

Användningen av kosmetika och hygienprodukter bland barn och ungdomar ökar och går allt längre ned i åldrarna. Kan denna användning på sikt leda till fler hudallergier?

Om detta samtalade bland annat **Lena Nohrstedt** från Läkemedelsverket, **Ulf Åkerström** från ACO Hud Nordic AB samt **Christel Søgaard Kirkeby** från Miljøstyrelsen i Danmark. Moderator under samtalet var **Anna Lindberg** från Kemikalieinspektionen.

Det finns EU-gemensamma regler vad gäller kosmetika och hygienproduktioner och **Lena Nohrstedt** från Läkemedelsverket inledde med att presenterade dessa. Reglerna fokuserar på att produkterna inte får skada människors hälsa, de förbjuder vissa ämnen och de anger hur produkterna ska märkas. Dessutom ska företag som tillverkar eller importerar produkter från länder utanför EU/EES-området ha underlag om produkternas säkerhet och samla uppgifter om eventuella biverkningar.

Konserveringsmedel och parfymämnen är de klart vanligaste orsakerna till allergiska reaktioner från hudvårdsprodukter, berättade **Ulf Åkerström** från ACO Hud Nordic AB. Hans råd för att minimera riskerna för allergi från hudvårdsprodukter var att använda väldokumenterade och väldefinierade ämnen. Självklart handlar det också om att så tidigt som möjligt upptäcka vilka ämnen som ger problem.

Christel Søgaard Kirkeby från danska Miljøstyrelsen bidrog med erfarenheter från deras kampanj ”Hudallergi – en partner för livet” som vände sig till tonåriga flickor. Syftet var att hjälpa tonåringar att undvika hudallergi från parfym, hårfärg och tillfälliga hennatatueringar genom att upplysa om varför man får hudallergi och vad man kan göra för att minska risken att få det.

Christel Søgaard Kirkeby konstaterade att budskapet måste vara relevant när man vänder sig till en grupp som är så svår att nå som tonåringar. Därför fokuserade Miljøstyrelsen på frågor som är viktiga för flickor och på att beskriva riskerna på ett sätt som var lätt att förstå och ta till sig. Ett populärt inslag var en ”gör om mig”-tävling på hemsidan där man kunde ladda upp bilder på sig själv och lägga till olika former av hudallergi.

Kampanjen har genomförts två gånger. Efter den första omgången (2008) uppgav 39 procent av målgruppen att de bestämt sig för att ändra sitt beteende tack vare kampanjen; efter den andra (2011) hade siffran ökat till 45 procent.

Seminariedeltagarna fick i uppgift att formulera budskap till en viss aktör om vad denna kan eller bör göra de närmsta 3–5 åren för att minska risken för allergi hos barn och ungdomar. Följande var några av de förslag som kom fram:

- Företag i branschen bör ta fram enkel och tydlig information om produkter med låg risk som är lämpliga för barn, för att underlätta snabba beslut när man handlar.
- Politikerna bör lagstifta om tydligare märkning av kosmetika och hygienprodukter.
- Politikerna bör förbjuda grupper av kemikalier med liknande farliga egenskaper.
- Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket måste kommunicera mer och bättre med riktade kampanjer, gärna med inspiration av det danska exemplet.
- Det borde finnas ett forum där forskare, myndigheter och tillverkare gemensamt kan bevaka allergifrågan.

Foto: Tommy Jansson

Elisif Elvinsdotter.

Foto: Tommy Jansson

Foto: Johnérs bildbyrå

Kläder utan giftiga kemikalier

Klädmodet svänger snabbt men insikten om att det behövs ett mer hållbart mode tycks breda ut sig. Många svenska klädföretag som importerar kläder ställer i dag krav på sina leverantörer, men det är problematiskt att kemikalierna är så många och leverantörsleden långa. Vad kan man göra åt det?

Om detta samtalade bland annat **Irene Hägglund** från Weekday Brands AB, som även representerade Sweden Textile Water Initiative (STWI), och kläddesignern **Annika Matilda Wendelboe**. Moderator vid samtalet var **Mona Blomdin Persson** från Kemikalieinspektionen.

Designern **Annika Matilda Wendelboe** berättade om sitt arbete med att ta fram en klädkollektion enligt cradle to cradle-konceptet (vagga till vagga), vilket baseras på en avfallsfri produktlinje. Hon menade att det är möjligt att producera helt människo- och miljövänliga kläder.

Irene Hägglund från Weekday Brands konstaterade utifrån sitt perspektiv att kemikalier i kläder är ett problem utifrån en inköparens perspektiv. Irene Hägglund presenterade också Sweden Textile Water Initiative (STWI), som arbetar med att ta fram en guide för hur företag kan minska sin användning av vatten och kemikalier när man producerar textil och läder. Denna guide beräknas vara färdig i mitten av 2012.

Under samtalet framkom att både större och mindre företag har svårt att kontrollera och ställa krav

på leverantörer och underleverantörer när det gäller kemikalieanvändningen. I dag saknas dessutom ett produktdirektiv för textil på EU-nivå, vilket gör att reglerna finns utspridda i olika regelverk och standarder. För många ämnen saknas specifika lagkrav.

Ytterligare ett problem är att priset på kläder faktiskt inte speglar resursanvändningen. En utmaning är därför att synliggöra resursanvändningen för konsumenterna.

Hur kan då kemikaliearbetet hos textilföretag förbättras?

Några tankar som framkom under samtalet var att företagen kan försöka välja mindre kemikaliebelastande material vid produktutveckling, välkända leverantörer samt certifierade och miljömärkta material.

Dessutom måste samarbetet inom branschen utvecklas för att utbyta erfarenheter och kontakter. Därmed ökar möjligheterna att kunna ställa gemensamma krav på leverantörerna. I det sammanhanget skulle ett EU-direktiv som begränsar de farligaste kemikalierna i textil underlätta. Branschorganisationernas roll kan bli mer proaktiv genom att de ger stöd till mindre företag.

Foto: Johnérs bildbyrå

Barnmat utan rester av farliga ämnen

Som föräldrar vill vi ge våra barn bra mat. I dag finns särskilda gränsvärden för barnmat när det gäller metaller, mykotoxiner och andra främmande ämnen inklusive bekämpningsmedelsrester. Men kan vi känna oss trygga med stickprovskontrollen? Hur kan vi skydda barnen bättre när det gäller farliga ämnen i mat?

Om detta samtalade bland annat **Anna Wannberg** och **Emma Halldin Ankarberg** från Livsmedelsverket, **Lars Hällbom** från KRAV och **Stina Björneholm** från Semper AB. Moderator under samtalet var **Peter Bergkvist** från Kemikalieinspektionen.

Anna Wannberg presenterade inledningsvis Livsmedelsverkets arbete med stickprovskontroller av bekämpningsmedel. Ansvar för att halterna av farliga ämnen inte överskrider gränsvärden ligger hos företagen medan Livsmedelsverkets roll är att kontrollera om företagen lever upp till detta ansvar.

Sedan provtagning av barnmat startade 1993 har man endast gjort fynd under 2001, då man fann klormekvat i päronprodukter. Våren 2011 visade dock en undersökning från Institutet för miljömedicin (IMM) att det fanns höga halter av bland annat arsenik, mangan och kadmium i viss gröt och vissa modersmjölksersättningar, berättade **Emma Halldin Ankarberg**. I dag saknas gränsvärden för barnmat när det gäller just arsenik och kadmium. Studien ledde till att Livsmedelsverket gick ut med ett antal tillfälliga råd. Dessutom inledde man ett projekt för att påverka EU-kommissionen att se över gränsvärdena för vissa utvalda metaller.

Foto: Tommy Jansson

Representanter från Livsmedelsverket, Semper och KRAV diskuterade behovet av förebyggande arbete som förhindrar att farliga ämnen hamnar i åkermarken och därmed så småningom också i barnmaten.

Projektet pågår ännu och de preliminära resultaten bekräftar IMM:s studie. Därmed har Livsmedelsverket fått ett bra faktaunderlag inför framtiden.

I samtalet deltog även representanter från barnmatsindustrin, myndigheter, frivilligorganisationer med flera, och det framkom att det kanske finns en övertro på gränsvärden, eftersom dessa kan vara ett resultat av politiska kompromisser. I stället måste vi arbeta mer förebyggande med frågan, till exempel minska risken för att dessa ämnen över huvud taget hamnar i åkermarken – och därmed i mat för både barn och vuxna. Många ämnen saknar dessutom gränsvärden men det innebär inte att dessa ämnen är mindre farliga.

En slutsats som drogs var att något måste göras tidigare i vårt kemikaliesamhälle. När dessa ämnen hamnat i maten har samhället redan misslyckats.

Stina Björneholm berättade att Semper har egna gränsvärden som är mer strikta än lagstiftningen kräver. Det handlar om barnens bästa men också om att man vill ligga steget före och vara beredda när kraven skärps. Under hela kedjan – från råvara till färdig produkt – kontrollerar Semper barnmaten bland annat när det gäller främmande ämnen.

Stina Björneholm lyfte även fram risken med blandningar av bekämpningsmedel och att det är något man behöver ta mer hänsyn till.

Inom KRAV finns regler om gödselmedel, växtskyddsmedel, foder, djurhälsovård samt tillsatser, och Lars Hällbom redogjorde för KRAV:s regleringar vad det gäller barnmat. Exempelvis kontrolleras den fisk som ingår i KRAV:s barnmat avseende föroreningar.

Foto: Matton

Forskning och lagstiftning för barns giftfria vardag

Vilken forskning och vilka andra aktiviteter pågår för att öka skyddet för barnen? Räcker lagstiftningen för att skydda barnen mot farliga kemikalier eller behöver den förändras? I så fall hur?

Om detta samtalade bland annat **Per Bergman** från Kemikalieinspektionen, **Mattias Öberg** från IMM Karolinska Institutet och **Olle Söder** från Astrid Lindgrens barnsjukhus. Moderator under samtalet var **Agneta Falk Filipsson** från Kemikalieinspektionen.

Per Bergman menade att det finns en tydlig tendens i lagstiftningen att lägga ansvaret på företagen men det finns en risk med detta, särskilt om lagstiftningen är otydlig. Om man försöker få en överblick av de kemikalierregler som rör barn kan man konstatera att det saknas regelsystem vad gäller kemikalier riktade till barn, undantaget leksaksdirektivet. Det saknas också metoder för att lagstiftning ska kunna ta särskild hänsyn till barn. Det finns visserligen en del regelsystem där riskbedömningen kan ta hänsyn till särskilt känsliga grupper, exempelvis barn, men dessa regler är dåligt samordnade.

Inom forskningen kan man se vissa trender, konstaterade **Mattias Öberg**. Exempelvis har den första tjusningen vad gäller gener lagt sig och fokus nu handlar mer om epigenetik.

Det pågår en del forskning som rör kemikalier och barn men den handlar främst om kemikaliers påverkan på foster och tidiga barnår. Däremot bedrivs i princip ingen forskning som rör tonåringar, även om hjärnan utvecklas mycket just i tonåren.

Forskningen inriktas nu bland annat på att utveckla ett globalt system för att dela data, utveckla gemensamma screeningkriterier samt utveckla gemensamma indikatorer. Det internationella perspektivet är viktigt och harmoniserade sätt att mäta behövs för att man ska kunna se trender och kunna jämföra resultat, menade **Mattias Öberg**.

Olle Söder är barnläkare med speciell inriktning på hormonsystemet. Han har sett en klar tendens att vissa missbildningar och defekter på det manliga könsorganet ökar. Det är ett faktum att spermiekvaliteten har sjunkit i Norden de senaste 50 åren men man vet inte varför. Det kan bero på genetiska faktorer men det kan även handla om miljöpåverkan. Förändringarna har dock gått för snabbt för att bara vara genetiska, menade **Olle Söder**.

Även hos flickor har man sett vissa effekter. Bland annat har en undersökning från Danmark visat ett års tidigare bröstutveckling hos flickor, vilket har sammankopplats med hormonstörande ämnen. Även ökningen av bokstavsdiagnoser hos barn sammankopplas ibland med hormonstörande kemikalier, men man vet tyvärr fortfarande allt för lite för att dra några säkra slutsatser.

Tidigare har man trott att moderkakan har utgjort ett effektivt skydd för fostret men numera vet man att den inte skyddar i den omfattning som man tidigare trott; en undersökning av navelsträngsblod hos 10 barn visade upp till 287 främmande kemikalier, vilket visar att även fostret utsätts för kemi-

Foto: Tommy Jansson

Agneta Falk Filipsson höll i diskussionen om huruvida dagens regler räcker för att skydda barnen.

kalier. Den svenska sjukvården saknar generellt sett kunskap om hormonstörande ämnen, menade Olle Söder, och även om en läkare misstänker att en missbildning beror på hormonstörande ämnen saknas analysmetoder på sjukhuslaboratorierna.

Han konstaterade avslutningsvis att kommunikationen mellan forskning och övriga samhället bör förbättras och han uppmanade beslutsfattare och andra att använda klinikers kunskap bättre.

Och vad säger regeringen?

Miljöminister Lena Ek framförde sitt tack till alla som lägger tid på arbetet för en giftfri miljö. Hon var otroligt glad över att Kemikalieinspektionen hade fått uppdraget att stärka arbetet för en giftfri vardag, även om arbetet självklart måste vara gränsöverskridande.

Det behövs kraftfulla ansträngningar för att minska barns direkta exponering för farliga kemiska ämnen, menade Lena Ek. Hormonstörande ämnen är en viktig prioritering för regeringen och inte minst behövs mer forskning när det gäller cocktaileffekter.

Miljöministern kom också med en nyhet. Just denna dag, den 17 november, beslutade nämligen regeringen om regler för farliga ämnen i tatueringsfärger, berättade Lena Ek. Skälet är att det görs i snitt 2 000 tatueringar varje dag i Sverige, så frågan om tatueringsfärger är en folkhälsofråga om något. Läkemedelsverket får ansvar för tillsynen i denna fråga.

Lena Ek berörde också det pågående arbetet inom EU och internationellt, där hon betonade att gifter inte får ackumuleras i återvinningen. Här behövs styrmedel både i Sverige och inom EU. Bland annat måste frågan om koordinerad kemikalie- och avfallslagstiftning upp på agendan i EU:s miljøråd. Även EU:s färdplan 2020 för resurseffektivitet är en väg att hantera dessa frågor.

Slutligen poängterade Lena Ek att det inte bara handlar om förbud och restriktioner utan också om möjligheter. Det är viktigt att leta efter goda exempel och innovationer.

Foto: Tommy Jansson

Miljöminister Lena Ek betonade att det behövs kraftfulla ansträngningar för att minska barns direkta exponering för farliga kemiska ämnen.

Foto: Tommy Jansson

Peter Trillingsgaard från Lego, Louise Ungerth från Konsumentföreningen Stockholm och Mikael Karlsson från Naturskyddsföreningen debatterade informationsbehov, beviskrav och kunskapsbrist.

Kloka tankar från panelen

Dagen avslutades med en paneldiskussion mellan Åke Bergman, professor vid Stockholms universitet, Gudrun Bremle från landstinget i Jönköpings län, klädskaparen Annika Matilda Wendelboe, Peter Trillingsgaard från Lego, Louise Ungerth från Konsumentföreningen Stockholm och Mikael Karlsson från Svenska Naturskyddsföreningen. Moderator var Elisif Elvinsdotter.

Vad är mest oroväckande?

Inledningsvis diskuterade panelen vad som är mest oroväckande inför framtiden. Peter Trillingsgaard menade att den totala avsaknaden av tillit till lagstiftningen är oroväckande; vi måste finna nya vägar för samarbete. Louise Ungerth konstaterade att konsumenten i dag har tillgång till så mycket och ofta motstridig information att det blir förvirrat att handla, medan Mikael Karlsson framhöll att det saknas reglering när det gäller många oacceptabla risker eftersom beviskraven är orimligt höga. Detta drabbar inte minst barnen. Dessutom är avsaknaden av kunskap oroande.

Helt bra i stället för mindre dåligt?

Gudrun Bremle, Jönköpings läns landsting menade att det är svårt att agera rätt för företag och konsumenter. Det behövs tid och kunskap. Annika Matilda Wendelboe ville vända på resonemanget en aning: Varför inte tänka om och göra helt bra i stället för mindre dåligt och skapa stora positiva avtryck när vi designar produkter, undrade hon. Som liten företagare saknade hon dock lagstiftning. I dag bryr sig inte leverantörerna om de krav hon ställer för att hennes företag helt enkelt är för litet.

Vem vet bäst – experten eller föräldern?

Varför får vi inte veta vilka ämnen som varorna innehåller, undrade Mikael Karlsson. Varför ska en förälder vara sämre än en expert när det gäller att bedöma vilken grad av risk som barn utsätts för? Vi har ju lekmannainslag i allmänna rättsfrågor, konstaterade han, så varför ska bara experter bedöma huruvida det är acceptabelt att barnen utsätts för vissa risker med t.ex. leksaker? Åke Bergman menade att företag inte lämnar information om kemiska ämnen om de inte har ett starkt tryck

Foto: Tommy Jansson

Gudrun Bremle från Landstinget i Jönköping visade upp ett par barnskor som behandlats med antibakteriella medel. "Varför görs sådan behandling? Det är sällan ettåringar har fotsvettproblem", sade hon.

på sig. Forskningen tar visserligen fram nya data men företagen lägger mycket tid på att ifrågasätta dem, menade han.

Vem ska ha kunskap om vad?

Gudrun Bremle kunde konstatera att det behövs fler i den offentliga upphandlingen som bidrar med kunskap och som arbetar med kommunikation, och Åke Bergman understödde behovet av mer kunskap om kemi och hälsofrågor i skolan. Mikael Karlsson menade att företagen måste regleras bättre att ta ansvar för kunskap. Det handlar dessutom ofta mer om värderingar än om kunskap, menar han, t.ex. hur vi reglerar brist på kunskap.

Ska företagen ta mer ansvar?

Peter Trillingsgaard menade att Lego tar 100 procents ansvar för de produkter de placerar på marknaden – men kan man göra det bättre har han förstås inget emot det. I sammanhanget nämnde han det nya leksaksdirektivet, vilket har gjort företagen ansvariga på ett sätt som inte förekommit tidigare.

Gå hem och städa!

Gudrun Bremle visade upp ett par små skor med antibakteriell behandling. Dessa skor använde hennes tvillingskor när de var ett år gamla. Varför denna behandling, kan man fråga sig, för det är sällan man råkar på ettåringar med fotsvettproblem. Slutligen lämnade Åke Bergman ett tips som var och en kan göra för sin egen skull: Gå hem och städa! I dammet finns nämligen mängder farliga ämnen som vi inte vill andas in.

Alla goda krafter behövs på vägen framåt

Kemikalieinspektionens generaldirektör Nina Cromnier summerade dagen. Hon framhöll att vi alla har olika roller och behöver hjälpas åt i arbetet för att minska riskerna med kemikalier. Hon valde att göra några nedslag i allt det som framhållits under dagen:

- Lagstiftningen behöver utvecklas.
- Barns särskilda känslighet måste beaktas när lagstiftningen utvecklas.
- Näringslivet behöver arbeta proaktivt när det gäller att byta ut kemikalier och övergå till bättre teknik.
- Informationen till konsumenter behöver utvecklas. Danmark är en förebild för Sverige när det gäller att använda nya kanaler för att nå särskilt ungdomar.
- Medborgarna behöver mer stöd i beslutsögonblicken.
- Det behövs mer kunskap och forskning.
- Mer samarbete mellan olika aktörer är angeläget.

Nina hoppades avslutningsvis att få möta deltagarna nästa år igen på Forum för Giftfri miljö och att alla då har hittat nya vägar framåt.

Foto: Tommy Jansson

Kemikalieinspektionens generaldirektör Nina Cromnier sammanfattade dagen och framhöll att vi alla behöver hjälpas åt i arbetet för att minska riskerna med kemikalier.

Foto: Tommy Jansson

Dansare från Lasse Kühlers dansskola avslutade konferensen *Forum för Giftfri miljö - Skydda barnen bättre till låtarna "We are waiting for the world to change" och "Joy to the world"*.

Publikationsnummer: 511 025

Utgivare: Kemikalieinspektionen ©
Sundbyberg, januari 2012

Text: Petra Vainionpää

Detta dokument kan laddas ned som pdf på www.kemikalieinspektionen.se

KEMI
Kemikalieinspektionen
kemi@kemi.se